

Poveștile bătrânului Danubiu

Tâlharul din Carcaliu

În numărul din 14 iulie 1924, ziarul Curentul din Brăila, titra:

Noaptea trecută banda lui Terente a atacat Postul de Jandarmi Carcaliu, l-a ucis pe șeful de post, plutonierul Bursuc, și pe un localnic, Cazacenco.

Bandiții au devastat și jefuit Primăria și cele trei cârciumi din localitate, rănindu-l, totodată, grav pe un funcționar care refuzase să le predea casa de bani. Autoritățile din Tulcea au solicitat ajutor celor din Brăila.

Cine era acel bandit care s-a năpustit asupra unui sat prăpădit de pescari ?

Ștefan Vasili (sau Vasali) s-a născut în anul 1895, într-o familie numeroasă de lipoveni săraci din satul Carcaliu, județul Tulcea, nu departe de Brăila. Ca 90% dintre locuitorii apelor, sătenii își câștigau existența ca pescari.

Vasili și-a arătat din copilărie firea cutezătoare, ce nu accepta umilința ori supunerea oarbă. Creștea înalt, bine făcut, avea o înfățișare plăcută, ochii verzi-maronii și părul negru. Abia adolescent, femeile îl priveau cu admirație. Pe la 20 de ani s-a căsătorit cu frumoasa Ustinia, fata pescarului Calistrat, care i-a năcut patru copii. În 1916 este luat sub armă, în Marina Militară: începeuse Primul Război Mondial. Lăsat la vatră, ajunge căpitan de șlep (după o altă versiune, atman, adică șeful echipajului, pe un vas de pescuit). Toate mergeau spre bine, voinicul Vasili câștiga binișor, sătenii îi prețuiau hărnicia și spiritul de

Conducător. Dar deodată îl lovește năpasta: doi dintre copiii lui mor înecați, trupurile nefiind găsite. Două zile mai târziu, soția bolnavă de ciumă își dă obștescul sfârșit la un spital din Giurgiu. Ceilalți doi copii se prăpădesc în scurt timp, molipsiți și ei de aceeași cumplită maladie. Pierderea întregii familii în afectează profund. Vasili - precum majoritatea celor de-un neam cu el, cade într-o tipică depresie caracteristică neamului slav, căutându-și aleanul în băutură. Așa se împrietenește cu un alt mare băutor, Akim Parfenie, cu a cărui față mai mică, Avdotia Arina, se va căsători. La scurt timp după căsătorie, o soră a Arinei, geloasă pe norocul ei, îi încenează lui Vasili o presupusă infidelitate a soției cu un armator grec foarte bogat, de care aceasta - spunea geloasa tuturor -, fusese îndrăgostită cu puțin timp înaintea căsătoriei. Găsindu-l pe grec în grădina sa, unde venise chemat de sora Arinei, își înjunghie soția. Transportată urgent la un spital brăilean, Arina supraviețuiește, dar Vasili este arestat, bătut de jandarmii cărora se împotrivea, doborându-i cu puterea lui de uriaș și încar-

cerat. Va evada în scurtă vreme cu ajutorul unui gardian.

Terente, senzații violente

Moartea soției și a celor patru copii, băutura și, cu deosebire - pușcăria, îl transformă pe Vasili într-o făptură violentă, pusă pe răzbunare. Împotriva sorții, împotriva condamnării la detenție, și - cine știe?, poate și împotriva sa. Vasili devine tâlhar de drumul mare. Chiar în ziua evadării sale, ziarele au scris: „*Ediție specială, ediție specială! A evadat Terente! Terente, senzații violente!*”. Obiceiul unui gazetar de a se exprima în rime, să-i fi adus lui Vasili un nume nou? Deși cel la care se făcea referire nu era încă cunoscut, zvonul a atras repede atenția. Se crede că astfel s-a răspândit și porecla Terente. Jurnalismul, literatura, mai târziu cinematografia, au dat adesea nume legendare unor anonimi. Gazetele porniră să inventeze pe seama puterii urieșești a zisului Terente, a curajului său nebun, a cruzimii și nepăsării lui față de lege, imaginând întâmplări aproape

neverosimile referitoare și la virilitatea lui neobișnuită, pentru care femeile vădane, cele căsătorite, chiar fecioarele din toate stările sociale, se dădeau în vânt: era perceput ca un haiduc neînfricat și un amant ideal.

Dar „haiducul” ce făcea ? spârgea case și fura

Este iarăși dibuit de poliție și încarcerat, dar evadează iarăși, fiind ajutat de frumoasa lui amantă - Didina. El își stabilește un refugiu, o ascunzătoare secretă, undeva, pe o insuliță din bălțile Brăilei, numită cică „Fundu Mare” Acolo își stabilește cartierul general banda lui de hoți, dintre care cei mai cunoscuți ar fi fost Ștefan Petrof și Ion Lavrinte. Nu mai spârgeau case ori magazine, era prea riscant, banda ataca bărcile pescarilor ce traversau Dunărea cu mici gheșefuri (vai de ele !...), dar și micile vaporăse care transportau mărfuri. Dăruind săracilor de prin satele și cătunele vecine oarece din prăzi, el își asigura o anume protecție. Sătul să dea mici lovituri bune de trăit de azi pe mâine, el ar fi pus la cale, cu succes, jefuirea sumei de 60.000 de lei (conform altor surse 130.000 lei) de la un casier plătit responsabil cu salariile unor muncitori la o carieră de piatră. Suma uriașă, faptul că muncitorii de la carieră fuseseră jefuiți de banii pentru pâine, pune pe jar poliția și armata. Băltenii lui, ce se aleseseră cu oarece mărunțiș din lovitură tac, îl protejează. Succesul îl amețește, el se autoproclamă „Regele Bălților”. Aflând că amanta lui favorită - frumoasa Didina, este curtată cu destulă convingere de un jandarm, Terente făptuiește o gratuită crimă, înjunghindu-și rivalul. Ceea ce i-a cam scăzut din faima de viteaz, oamenii considerând crima rezultatul unei semeții deșarte. Moartea jandarmului a pus autoritățile pe foc. S-a instituit fondul de premiere cu suma de lei 200.000 pentru prinderea tâlharului.

Hăituit permanent de jandarmie și armată, Terente părăsește România, pribegind prin Bulgaria, Rusia, Serbia, Grecia. Nu se știe cu ce s-a îndeletnicit acolo, cum și-a câștigat pâinea vreme de trei ani.

Într-un text referitor la personajul Terente publicat de Vasile Surcel, autorul pare să răspundă interogației noastre Iată ce scrie domnia sa în capitolul Nazismul marxist-leninist

Vechile documente din arhivele serviciilor secrete, demonstrează că, dincolo de spectaculoasa lui celebritate, Terente a fost, de fapt, o rotiță a unui imens mecanism politico-terrorist care, dirijat direct de către regimul bolșevic de la Moscova s-a întins atunci, peste o bună parte a Europei estice.

Primele decenii ale secolului XX: instalat la putere în urma unei lovituri de palat, regimul bolșevic de la Moscova se pregătea să reia, în forță, vechea politică expansionistă a țarilor. Iar în această privință, liderii de la Moscova se bazau pe anumite teorii politice lansate, cândva, de Marx și Engels. Niște teorii care, vorbind despre exterminarea unor națiuni, nu par să difere prea mult de ideologia nazistă care, și ea, a avut în vedere exterminarea unor întregi națiuni. Lenin și Stalin au fost, și ei de acord că toate popoarele reacționare trebuie să fie excluse pentru binele progresului revoluționar atunci când sunt împotriva intereselor socialiste mondiale. Iar acordul lor nu a fost doar strict teoretic. Astfel că, la scurt timp după bolșevicii au preluat puterea la Moscova, țara noastră a devenit una dintre țintele unor atacuri minuțios puse la punct. Acțiuni diversionist-terroriste care urmăreau instaurarea haosului și vulnerabilizarea României în vederea unei posibile agresiuni militare care ar fi avut ca rezultat anexarea sa la URSS.

Ce legătură ar putea avea toate astea cu Terente, tâlharul iubăreț din Balta Brăilei? Au foarte multe legături. În vara anului 1920, Stalin îi scria lui Lenin despre necesitatea unei revoluții în Italia și în statele încă fragile, ca de exemplu Cehoslovacia și Ungaria; referitor la România, verdictul era: „Trebuie să zdrobim Româ-

nia”. Iar după cum se știe, atât Lenin, cât și Stalin erau urmașii politici ai lui Marx și Engels, care susțineau că românii erau un popor „degenerat și neviabil”, un popor fără istorie, fără „capacitate de supraviețuire” și fără speranța de a obține „vreun mod de independență, destinat doar asimilării de către alte popoare”. Motiv pentru care și liderii de la Kremlin au vizat „izolarea, rând pe rând, a provinciilor istorice românești, răsturnarea regimului politic existent, luarea puterii de interpușii Moscovei, destrămarea țării prin împărțirea ei între U.R.S.S., Ungaria și Bulgaria”. Astfel că, încă din primăvara an-

nând populația să nu mai dea niciun concurs autorităților. Manifestele erau semnate cu numele de Terente“ despre care se știa că este un agent bolșevic care acționa în zona Deltei Dunării și în Dobrogea. Într-o carte dedicată lui Ștefan Vasali, Constantin Cumpăna, după ce a studiat o mulțime de documente din arhive, inclusiv de la Biblioteca Academiei Române și din Arhivele Armatei, afirmă că în cursul „Operațiunii Tatar Bunar”, parte a „Planului Kolarov”, numele lui Terente apare în secțiunea privitoare la Basarabia, unde „sunt pregătite de mai înainte, depozite de muniție. Ele apar ca puncte de

ului 1922, Kremlinul a adoptat politica „spionajului activ”, prin care și-a infiltrat în Basarabia o serie de agenți terorist-diversioniști gata oricând să pună în aplicare planurile serviciilor secrete bolșevice. Iar în 1924, când Terente era la vârful gloriei sale, URSS a organizat „Operațiunea Tatar-Bunar”, care consta în declanșarea unei revolte generalizate, în urma căreia Regatul României s-ar fi prăbușit înge-nunchiat de regimul de la Moscova. Anumite documente din arhivele serviciilor secrete arată că lipoveanul Terente făcea, și el, parte din plan. Primul episod al rebeliunii de la Tatar-Bunar a avut loc la 11 septembrie 1924 în satul Nicolaevca din sudul Basarabiei. Un grup înarmat condus de Ivan Bejanovici, alias Kolțov, a comis un atac banditesc. „Rebeliunea”, care în mod oficial avea un scop politic, a degenerat rapid într-o serie de tâlhării și omoruri la care s-au dat bandele de bolșevici. Presa vremii a relatat că atunci „Bandiții au lăsat manifeste prin care își arătau ura contra românilor, îndem-

reuniune ale prietenilor organizați, care, odată uniți cu Terente, trebuie să înainteze spre Galați, cu scopul de a-l ocupa”. Până la urmă, „Operațiunea Tatar Bunar” a eșuat.

Faptele par posibile, întrucât un tâlhar înrăit, datat tuturor ticăloșilor, ar accepta să se pună în slujba unor ticăloși mai mari decât el, fiind și răsplătit pentru asta.

Trimis în țară, ori sosit din proprie inițiativă, Terente își reia viața de tâlhar.

Haiduc neînfricat și amant ideal

Terente nu-și datora faima doar marilor fapte tâlhărești și a crimelor. El era „mare” în toate, inclusiv în organul de reproducere armăsăresc. Dorit cu înfocare de femei, era la rându-i un nesățul. Iar femeile care îl cunoscuseră pe acest plan, se întreceau în a-i proslăvi „dotările” de amant neostenit.

(Cam de ce sunt capabile anumite femei când e vorba de atari

bărbați, ne povestește cu un umor nebun Ion Creangă în „Povestea plii”. Alt exemplu este chiar istoria unui rege ce și-a abandonat Coroana în favoarea unei Lupoalice...)

Deosebit de apreciat pentru virilitatea sa, primea scrisori și invitații de la doamne și domnișoare, pe care, în parte, le onora. Legenda spune că în anul 1924 ar fi răpit două fete virgine, parțial cu vrerea lor, pe care le-a ținut în cuibul lui o vreme, una dintre ele, scriind apoi romanul de senzație *În ghearele lui Terente*. Prima parte a romanului a fost publicată în cotidianul „Dimineața”, la data de 28 octombrie 1924.

În ghearele (catifelate) ale „marelui” Terente

Romanul scris de Sylvia Bernescu s-a bucurat de un succes fulminant. Publicat inițial în foiletoane prin ziarele timpului, a declanșat o adevărată isterie colectivă. Terente devenise un exemplar uman ieșit din comun. Vasile Surcel comentează: *Specialiști în „marketing” au preluat, apoi, „brandul” astfel că pe piața vestimentară au apărut ciorapi de damă, chiloți sau pălării marca „Terente”. Ulterior, foiletonul Sylviei Bernescu a ajuns să fie citit până și la Paris. Iar ziare de prestigiu internațional precum Daily Express (Marea Britanie), Corriere della Sera (Italia), Neue Freie Press (Austria) și altele din Franța și Ungaria și-au trimis reporterii speciali la Brăila, cu misiunea de a-l căuta și intervieva pe Terente. În țară, au scris despre Terente ziarele Cuvântul și Curențul (din Brăila), dar și Universul. Se mai spune că, Poșta centrală din Tulcea primea zilnic zeci de scrisori trimise de doamne din toată țara, care-l invitau pe Terente la „întrevederi” galante.*

În ce-l privește, eroul zilei se distra copios. Deghizat în fel și chip (adesea costumându-se în uniformă de jandarm), participa la evenimentele mondene, benche-tuind pe îndelete.

În noaptea de Înviere a anului 1927, se întoarce în satul natal. Mânat de un duh rău, el pătrunde în casa preotului, îl jefuiește și o violează pe preoteasă. (O altă variantă relatează că preoteasa l-ar fi invitat în secret oferindu-i tot ce avea ca femeie).

Dar oamenii de acolo, având adânc înrădăcinată credința pravoslavnică, au decis să-i pedepsească aspru îndrăzneala. Ei s-au raliat cu poliția și armata aflate pe urmele lui. Terente a mai reușit o dată să le scape. Cu țeva unui fir de trestie în gură, a trecut apele pe sub nasul poterelor și armatei. Dar sătenii care îi știau ascunzișurile, le-au dezvăluit autorităților militare. Rănit într-un picior, el trece canalul, dar când ajunge pe mal, un glonte îl lovește în gură. A mai trăit puțin să se vadă încătușat. După deces capul și penisul au fost trimise Institutului Medico-Legal „Mina Minovici” din București. Penisul – de fapt doar pielea înfășurată pe un sul de vată cu lungimea de 22 cm, conservat în formol a fost expus la institutul sus-amintit, dar, degradându-se în timp, a fost aruncat la gunoi.

Preotul satului Carcaliu, sătenii, chiar și groparii au refuzat înhumarea trupului în cimitir. Cineva (cică un evreu), a transportat cadavrul cu o roabă, îngropându-l undeva, în afara localității. Și pentru ca legenda să coboare cu totul în tenebre, se spune că datorită micii adâncimi a gropii, trupul faimosului Terente, ucis, pentru faptele sale la 32 ani, a fost devorat de câini.

Terente, erou literar și de film, dar și personaj pentru Teza de Doctorat

După romanul-foileton *În ghearele lui Terente*, scris de Sylvia Bernescu în 1924, a urmat *Terente – regele bălților*, autori Alexandr Ionel-Ștefan și Milica (2003, Editura Dunărea, Brăila)

O altă lucrare cu același titlu - *Terente, regele bălților*, a fost scrisă de Nica Vlad, ca lucrare de doctorat.

Fănuș Neagu, cunoscut pentru senzaționalul cultivat în scrierile sale, i-a dedicat lui Terente un scenariu de film: „*Terente, regele bălților*”, considerat de Călin Stănculescu „un film kitsch” (România liberă, 25 septembrie 1995).

.....

Dar ca să încheiem această poveste cu un ton mai puțin pesimist despre viața unui om pedepsit cumplit, până dincolo de moarte, redăm textul unui cântecel apărut în timpul vieții lui Terente. «Folclorul» târgovăț spune că Didina era soția unui comisar de poliție din Brăila. Cei doi se iubeau cu patimă, sfidând toate legile:

*„Terente și Didina
Se plimbă cu mașina
Jandarmii-i dau onorul
Că nu știu cine-i domnul
Iar domnul comisar
Îl caută-n zadar,
Îl caută-n baldane
Terente-i pune coarne.”*

Și un alt cântecel de la finalul vieții cumplitului personaj:

*„Terente și Didina
Se plimbă cu mașina,
La orice cotitură
Mănânc-o prăjitură.
Didina s-a-necat,
Terente s-a-mpușcat.”*

Conform celor relatate de maicăsa, după moartea violentă a lui Vasili, acesta fusese un copil cuminte.

Mariana Iancu

Localitatea Carcaliu a fost întemeiată către sfârșitul sec. al XVIII-lea

de câteva familii de pescari ruși lipoveni (creștini ortodocși de rit vechi), care au emigrat din Rusia din ținuturile marelui fluviu Volga, conform informațiilor furnizate de prof. univ. dr. Feodor Chirilă.

Localitatea figura pe hărțile geografice de până la 1877 cu numele de Kamen' (Камень) sau Camena. După 1878, când, ca urmare a Războiului de Independență a României, Dobrogea a fost alipită la Regatul României, și-a căpătat oficial o nouă denumire, cea de Carcaliu (turc. Căra-calé – "piatră neagră") și are statut de comună, fiind formată dintr-un singur sat.

În centrul satului se înalță cea mai mare biserică lipovenească din câte sunt pe teritoriul României. Biserica lipovenească cu hramul „Sf. Treime” a fost construită în 1882. Din

clopotnița acestei înalte biserici se poate admira panorama frumuseții peisajului oferit de Balta Brăilei, situată între cele două brațe ale Dunării: Dunărea Veche și Brațul Borcea – fostă mini-Deltă a Dunării – cum o numeau localnicii, care, în anii 1962-1964, a fost îndiguită și asanată.

Atestări documentare

Una din primele atestări documentare ale existenței localității Carcaliu o găsim în Harta rusă din 1835, spune prof. univ. dr. Feodor Chirilă. Marele istoric român C. C. Giurăscu ne informează că harta respectivă a fost întocmită între anii 1828-

1832. Ne mai bazăm și pe următoarea precizare din Marele dicționar geografic al României: *Carcaliu, comună rurală în județul Tulcea, plasa Măcin. Numele este o corupție a celui turcesc Kará-Kalé, de la Kará – „negru” și Kalé – „cetate, piatră”. Înainte purta numele slavonesc de Kámena („Piatră”) și, de la năvălirea turcilor, a luat numele ce-l poartă și astăzi.*

Denumirea slavă de Kámenka este, de altfel, înregistrată și în Harta rusă din 1835 (cum a scris C.C. Giurăscu, *Principatele române la începutul secolului al XIX-lea*, București). Limba rușilor

lipoveni din Carcaliu o reprezintă graiul rus lipovenească, desprins din limba rusă, cu peste trei secole în urmă, ca urmare a migrării strămoșilor lor din Rusia din cauza persecuției din partea administrației țariste pentru faptul că au respins reforma de cult, inițiată de Nikon – patriarhul Bisericii ortodoxe ruse.

Localitatea Carcaliu se distinge prin specificul ei caracteristic: ulițe largi și drepte, case, cu arhitectură lipovenească, frumos ornamentate și colorate în exterior, sunt aliniate perfect, cu latura îngustă spre stradă, curțile acestuia sunt adevărate grădini cu flori, pomi fructiferi și viță de vie.